

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR KOST- OCH IDROTTSVETENSKAP

”Ja du, mycket enkel text och mycket bilder”

Vilka läromedel används i nyanländas hem- och konsumentkunskap undervisning?

Pierre Ingvarsson

Rapportnummer:	VT15-01
Examensarbete:	15hp
kurs:	LHK410
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt2015
Handledare:	Ann Parinder
Examinator:	Monica Peterson

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR KOST- OCH IDROTTSVETENSKAP

Rapportnummer:	VT15-01
Titel:	”Ja du, mycket enkel text och mycket bilder”
Författare:	Pierre Ingvarsson
Examensarbete:	hp15
Kurs:	LHK410
Nivå:	Grundnivå
Handledare:	Ann Parinder
Examinator:	Monica Peterson
Antal sidor:	28
Termin/år:	Vt2015
Nyckelord:	Nyanlända, Hem- och konsumentkunskap, Läromedel.

Sammanfattning

När elever möter den svenska skolan utan att kunna språket kan undervisningen bli nästintill obegriplig. Ett bra läromedel kan ge nyanlända elever ökad förståelse om vad undervisningen handlar om. Syftet med denna studie är att belysa det läromedel lärare väljer som nyanlända elever ska möta i ämnet hem- och konsumentkunskap. Hur skaffar sig lärarna detta läromedel och hur använder lärarna detta läromedel i undervisningen. Metoderna som har använts är tre semistrukturerade intervjuer och två observationer. Analysen av det empiriska materialet har gjorts genom transkribering och kodning. Intervjuerna visade att omhändertagandet av nyanlända elever såg olika ut på skolorna, en skola använda förberedelseklass medan de andra placerade eleverna i de ordinarie klasserna direkt. Läromedlet de nyanlända eleverna möte under lektionerna var för det mesta egen skapat eller individanpassat av läraren, då det inte fanns något färdigt läromedel tillgängligt. Lärarna ansåg att ett läromedel med enkel text och kompletterande bilder fungerade bäst i undervisningen. Under de praktiska momenten i undervisningen användes både traditionella textrecept och bildrecept. Motiveringen av användandet av de olika recept typerna var att textrecept även hjälper eleverna att lära sig svenska medan bildrecepten underlättar för eleverna i köken.

Förord

Jag vill tacka studiens respondenter som har ställt upp med sin tid och engagemang. Jag vill även tacka min handledare Ann Parinder för den konstruktiva kritik som har hjälpt avsevärt.

Göteborg 2015-05-24

Pierre Ingvarsson

Innehållsförteckning

Förord	3
Introduktion	5
<i>Syfte</i>	6
<i>Frågeställningar</i>	6
Bakgrund	6
<i>Nyanlända elever</i>	6
<i>Läromedel</i>	6
<i>Skolämnet hem- och konsumentkunskap</i>	7
<i>Tidigare forskning</i>	9
Metod	11
<i>Design</i>	11
<i>Etiska hänsynstaganden</i>	11
<i>Urval</i>	12
<i>Datainsamling</i>	13
<i>Databearbetning</i>	13
Resultat	15
<i>Skolorna</i>	15
<i>Omhändertagande av nyanlända elever</i>	15
<i>Strategier</i>	15
<i>Läromedlet</i>	16
Diskussion	17
<i>Metoddiskussion</i>	17
<i>Resultatdiskussion</i>	18
Referenser	21
Bilagor	

Introduktion

I barnkonventionen (Unicef, u.å.) avses med barn varje människa under 18 år. Konventionen säger även att alla barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling. Ett flyktingbarn har rätt till skydd och hjälp och varje barn ha rätt till utbildning. Grundskolan ska vara gratis (Unicef, u.å.). Då Sverige är ett av de många länder som har skrivit under FN:s barnkonvention så är dessa punkter något alla barn i Sverige har rätt till. Det är inte bara de barn med svenskt medborgarskap som har rätt till det som står i barnkonventionen utan alla barn, såväl svenska medborgare som nyanlända barn från världens alla hörn ska ha de rättigheter barnkonventionen står för.

Nyanlända elever är de barn eller ungdomar som inte har svenska som modersmål och inte håller behärskar det svenska språket och har anlänt till Sverige och påbörjat sin utbildning här efter den tidpunkt då skolplikten inträder (Skolinspektionen, 2009). Under år 2012 ökade invandringen av barn och ungdomar med drygt 5000. Tidigare hade invandringen av barn och ungdomar mellan 0 – 17 år varit drygt 20 000 per år. Under år 2012 invandrade det 25 284 barn och ungdomar till Sverige, av dessa var drygt 3000 svenskfödda som återvände efter en tid utomlands (SCB, 2013).

När nyanlända elever möter skolan utan att behärska språket kan undervisningen bli näst intill obegriplig. Att inte kunna förmedla sina färdigheter, erfarenheter eller behov kan upplevas som att inte ha något värde i den svenska skolan (Skolinspektionen, 2009, s. 19). Språket blir därför en av de viktigare förmågorna att utveckla. Samtal mellan elever och lärare skapar tillfällen för elever att utveckla ytterligare ett språk, men det räcker inte med att eleverna talar för att språket ska utvecklas fullt ut (Gibbons, 2009, s. 64). Ett tillfälle där eleverna får möjlighet att utveckla det svenska språket skulle kunna vara att delta i praktisk-estetiska ämnen så som hem- och konsumentkunskap.

I ämnet hem- och konsumentkunskap ska eleverna lära sig att utveckla kunskaper och intresse för arbete, ekonomi och konsumtion i hemmet. I undervisningen ska eleverna få möjlighet att utveckla medvetenhet om vilka konsekvenser valen i hushållet får för hälsa, välbefinnande och gemensamma resurser. Ut efter detta ska undervisningen i hem- och konsumentkunskap ge eleverna möjlighet att utveckla sin kunskap i matlagning, andra uppgifter i hemmet och förmågan att göra välgrundade val när det gäller privatekonomi (Skolverket, 2011b).

Läromedel är ett begrepp som kan innefatta mycket. 1971 beskrevs begreppet som "alla de resurser som kan användas i en undervisningssituation" i dag ryms läroböcker, texter, TV, film, tidning, och datorer i läromedelsbegreppet (Skolverket, 2015). I hem- och konsumentkunskap består läromedlet ofta av boken *Hem- och konsumentkunskap: åk 7-9* (Sjöholm, 2012), recept och informationsrika internetsidor.

När nyanlända elever möter läromedel i skolan kan detta skapa ett hinder om läromedlet inte är individanpassat. I läroplanen står det att "undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov" (Skolverket, 2011b, s. 8). Detta ställer krav på att lärarna bland annat erbjuder alla elever ett läromedel de kan förstå och använda i undervisningen. Hur hanterar lärare i hem- och konsumentkunskap denna anpassning och vilket läromedel får de nyanlända eleverna möta i hem- och konsumentkunskapsundervisningen? Detta är frågor denna studie kommer att behandla.

Syfte

Syftet med denna studie är att belysa de läromedel lärare väljer att nyanlända elever ska möta i ämnet hem- och konsumentkunskap. Hur skaffar sig lärarna dessa läromedel och hur använder lärarna detta läromedel i undervisningen.

Frågeställningar

- 1, Vilka strategier använder sig lärarna av för att undervisa de nyanlända eleverna?
- 2, Vilket läromedel använder sig lärare av i undervisningen för nyanlända elever?

Bakgrund

I detta avsnitt kommer litteratur och tidigare forskning om ämnet hem- och konsumentkunskap, nyanlända och läromedel presenteras. Först presenteras relevant litteratur för studien och följs sedan med tidigare forskning.

Nyanlända elever

Nyanlända elever är en heterogen grupp och skälen till varför eleverna har kommit till Sverige är olika. Många har olika modersmål och utbildningsbakgrunder ser olika ut. Några har kommit av fri vilja, andra har tvingats fly från sina hemländer. Skolbakgrunden ser olika ut för alla nyanlända elever, vissa har genomgått flera års utbildning samtidigt som andra inte har haft möjligheten till utbildning. Skillnaden i utbildningsbakgrunden ställer stora krav på både skola och lärare då språkkunskapen hos eleverna varierar. En del kan mycket god engelska, andra talar endast flytande på sitt modersmål (Blob, 2004).

Oberoende av skolbakgrund eller språkkunnighet omfattas de nyanlända eleverna av samma regelverk när de kommer till särskilt stöd och betygsättning som de övriga eleverna. Barn och ungdomar som kommer till Sverige efter sju års ålder klassas som nyanlända i fyra år (Skolverket, 2013, s. 6) efter dessa fyra år har eleverna inte samma rätt till särskilt stöd. Vanligtvis behöver nyanlända elever minst fem år för att komma ikapp studiemässigt. Detta leder till att flera lärare kommer att ha elever med behov av särskilt stöd under sina "vanliga" lektioner. Detta ställer stora krav på att lärarna ska kunna anpassa sin undervisning så den fungerar för de demografisk och sociala förhållanden elevgruppen utgör (Cummins, 2001, s. 4). Pirjo Lahdenperä belyser i sin artikel, *Samma gamla pedagogik?* i tidskriften *Invandrare & Minoriteter* (2003, s. 6) att lärare i den svenska skolan utgår från ett monokulturellt perspektiv. Enligt Lahdenperä utgår lärare från sina egna kulturella värderingar och levnadsätt, vilket kan leda till att elever med andra kulturella bakgrunder blir diskriminerade. Hon menar därmed att lärare behöver bli bättre på att ta vara på alla elevers språk, kultur och erfarenheter för att alla elever ska få samma möjligheter i skolan.

Läromedel

Läromedelsbegreppet innefattar inte bara läroböcker i form av kursböcker, eller andra textböcker. I dag innefattar begreppet alla former av kunskapsförmedling, allt från texter till radioprogram, TV, film, tidningar, serier och datorer. Multimodal är ett begrepp som syftar på att allt fler medier kan användas som läromedel, de är inte bara texter som kan vara informationsbärare utan även bilder och ljud (Skolverket, 2015).

Utvecklingen av läromedel är en lång process från idé till färdigt material. För att ett läromedel ska fungera som det är tänkt är det väsentligt att materialet är anpassat till de elever som ska använda det. För att läromedlet ska bli anpassat för den tänkta målgruppen finns det fyra punkter att utgå från i skapandet av läromedel:

- Vem läromedlet ska vända sig till
- Hur materialet ska disponeras
- Språklig nivå och anpassning
- Andra pedagogiska stöd, i form av tillexempel konkretiserande exempel eller illustrationer. (Whitling & Kågerman Hasén, 2011, s. 88-90)

Elevernas ålder och tidigare erfarenheter är en bra utgångspunkt i anpassningen av materialet, innehållets ämnesmässiga och språkliga utformning bör formas efter den tänka elevens tidigare erfarenhet och beroende på ålder kan man anpassa den grafiska formen. Ett läromedel behöver ofta förmedla samma information på flera olika sätt därför kan det vara bra med andra pedagogiska stöd i form av tillexempel illustrationer (Whitling & Kågerman Hasén, 2011, s. 91-95).

Elisabet Ahlner Malmström beskriver i sin bok *Är barns bilder språk?* hur bilder är ett sätt som barn använder sig av för att kommunicera. I boken diskuterar Malmström vikten av bildpedagogik i skolan, alla barn får inte en tillfredställande inläring när endast det verbala språket används i inläringssituationer (Malmström, 1991, s. 13). Vidare menar Malmström att bildspråket är ett bra komplement till det verbala språket genom att de ökar bredden av kommunikationen (Malmström, 1991, s. 11).

Skolämnet hem- och konsumentkunskap

Drivkraften till att inför huslig utbildning i den svenska skolan var ett socialt reformarbete som påkallats av förändrade levnadsförhållanden som industrialiseringen medfört (Hjälmeskog, 2006, s. 8). Från början var hushållsutbildningen endast ansedd för flickor, 1962 infördes den obligatoriska 9 åriga grundskoleutbildningen och med det blev ämnet hemkunskap obligatoriskt för alla elever oavsett kön. I Lgr 62 var hemkunskap tilldelat fyra obligatoriska undervisningstimmar (Hjälmeskog, Cullbrand, & Petersson, 2006, s. 14). 1962 var syftet med ämnet att ”fostra dem för livet i hemmet, grundlägga intresse för hemfrågor och stimulera till insatser efter förmåga” (Lgr 62, 1962, s. 338).

I Lgr 80 hade undervisningstiden förlängts till 4 studieveckotimmar vilket innebar en halvtimmes ökning mot Lgr 69. Ett globalt tankesätt hade slagit igenom i västvärlden vilket tydligt syntes i kursplanen. Målet med ämnet var bland annat att eleverna skulle lära sig om den ojämna fördelningen av jordens resurser och de skulle fostras för att hushålla med resurser och bruksföremål (Lgr 80, 1980, s. 85). Ämnets kunskapsområden var nu: kost, miljö, konsumentekonomi och samlevnad (Hjälmeskog, Cullbrand, & Petersson, 2006, s. 17).

I dag ska alla elever få minst 118 timmar undervisning i hem- och konsumentkunskap, dagens syfte med ämnet är att undervisa eleverna i hur de kan hantera vardagliga sysslor i hem och familj. I undervisningen ska eleverna få möjlighet att utveckla en medvetenhet hur konsumtion och arbete i hemmet påverkar en hållbar utveckling. Syftet med hem- och

konsumentkunskapsämnet är även att skapa situationer där eleverna kan utveckla verktyg för att kunna verka som medvetna konsumenter. Det finns tre perspektiv som är centrala för hem- och konsumentkunskapsämnet, dessa perspektiv är hälsa, ekonomi och miljö. De tre perspektiven ska vara ett hjälpmedel för eleverna att bli medvetna konsumenter som gör medvetna val som främjar för en hållbar utveckling (Skolverket, 2011a, s. 6).

Det centrala innehållet i läroplanen (Skolverket, 2011b) anger vad som ska behandlas i undervisningen. I ämnet hem- och konsumentkunskap är det centrala innehållet indelat i tre kunskapsområden:

- Mat, måltider och hälsa
- Konsumtion och ekonomi
- Miljö och livsstil

För att uppnå syftet ska kunskapsområdena inte ses som separata utan de ska sammanflätas för en allsidig undervisning (Skolverket, 2011a, s. 11). Kunskapskraven beskriver vilka kunskaper som krävs för de olika betygstegen och grundar sig på de långsiktiga målen och det centrala innehållet (Skolverket, 2011a, s. 19). De långsiktiga målen i hem- och konsumentkunskap är:

- Planera och tillaga mat och måltider för olika situationer och sammanhang,
- Hantera och lösa praktiska situationer i hemmet, och
- Värdera val och handlingar i hemmet och som konsument samt utifrån perspektivet hållbar utveckling. (Skolverket, 2011b, s. 42)

Ett centralt begrepp i hem- och konsumentkunskapsämnet är kunskap-i-handling. Begreppet innefattar de kunskaper som kan läras och tränas in men inte kan läras ut i form av teori. Det är i handlandet kunskap i handling finns, inte i en bakomliggande teori. Kunskap i handling innebär inte bara lärande genom görande utan kräver även reflektion under och efter handlandet. Det viktiga är att reflektera över vad man gör och vad man har gjort. Reflektionen behöver inte alltid verbaliseras, verbalisering kan både hjälpa och skada reflektionen beroende på elev och situation (Molander, 1996, s. 136-141). De Ron och Feldt (2013) konkretiserar kunskap i handling till att man deltar i aktiviteter och lär i verksamheten genom att integrera med andra (s.11).

Hem- och konsumentkunskapsundervisningen ska bidra med möjligheter där eleverna kan träna upp förmågor i autentiska situationer (De Ron & Feldt, 2013, s. 55). Autentiska situationer är undervisningstillfällen som eftersträvar att simulera situationer i samhället där eleverna behöver använda sig av kunskaper de skaffat sig under sin skolgång. Autentiska situationer ger läraren goda möjligheter för återkoppling till eleven som denna kan ha nytta av i sitt lärande (Skolverket, 2011c, s. 19).

Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer forskning om hem- och konsumentkunskap och nyanlända i skolan från både svenska och internationella forskare presenteras. Avsnittet börjas med två svenska studier kring ämnet hem- och konsumentkunskap, för att sedan följas upp med tre svenska studier om nyanlända i den svenska skolan. Avsnittet avslutas sedan med två internationella undersökningar, en från Australien och en från England.

Hem- och konsumentkunskap

Karin Höijer har i sin avhandling (2013) undersökt matens betydelse för hem- och konsumentkunskap. Avhandlingen bygger på fyra tidigare artiklar Höijer har skrivit med Karin Hjälmeskog och Christina Fjellström. Avhandlingen visar att elever har svårt att koppla matlagningen som lärdes ut i hem- och konsumentkunskapsundervisningen med den mat som tillagades hemma. Skälet till att eleverna hade svårt att dra kopplingen mellan undervisningen och matlagningen hemma var att eleverna ofta såg det som två olika världar. Hemma var matlagningen mer informell och eleverna fick vara med om alla delar som hör till matlagningen så som planering, inhandlingen, tillagningen och rengöringen efter. Under hem- och konsumentkunskapsundervisningen var eleverna inte lika delaktiga i alla moment då läraren ofta skötte planeringen och inhandlingen (Höijer, 2013, s. 68). Undersökningen visade att lärare såg de som sitt uppdrag att undervisa om en hälsosam levnadstil. Relationen mellan lärare elever och klassrummet utgör en social situation där en unik matkultur träder fram genom samspelet mellan lärare och elever (Höijer, 2013, s. 79).

Albina Brunosson m. fl har i artiklen *To use a recipe – not a piece of cake* (2014) undersökt problematiken runt användningen av recept i hem- och konsumentkunskap hos elever med lätta utvecklingsstörningar. Studien bygger på observationer på tre olika skolor där 37 elever och tre lärare närvarade. Undersökningen visade att eleverna hade svårt att förstå recepten, både designen och innehållet skapade problem för eleverna. I recepten finns det mycket information både i sin helhet med ingredienserna på ett ställe och momenten som ska utföra på ett annat. Men även i de olika stegen som ska följas finns det ofta flera moment att utföra, detta skapade problem då eleverna missade att utföra vissa moment. Innehållet i recepten kan också skapa problem då det används mycket begrepp i texten som inte alltid förklaras. Recepten lämnar även ute viss information som till exempel vilka redskap som ska användas eller hur mycket smet som går åt till en pannkaka. Dessa problem visade sig även under användandet av bildrecept (Brunosson, Brante, Sepp, & Mattsson Sydner, 2014, s. 415). Att lära sig laga mat är ett situerat lärande där man interagerar med andra för att utveckla sin kunskap. Recepten som används vid matlagning kan vara ett hjälpmedel för de som har tidigare erfarenheter i hur man läser recept och vilka redskap som används till vad. För de som inte har den tidigare kunskapen eller inte kan språket kan recepten istället bli ett hinder då de kan ha svårt för att veta vad de ska göra (Brunosson, Brante, Sepp, & Mattsson Sydner, 2014, s. 416).

Nyanlända i svensk skola

I *Skolintroduktion för nyanlända flyktingar- och invandrarbarn* har Mathias Blob (2004) granskat hur skolintroduktionen för nyanlända elever i fyra storstadskommuner, en dansk kommun och tre svenska kommuner. Blob menar att det är väsentligt att barn i skolåldern kommer in i utbildningssystemet så fort som möjligt för att inte försämra deras framtida möjligheter i det nya landet. Vidare menar Blob att skolorna har problem att erbjuda de

nyanlända en likvärdig utbildning och att den traditionella stödundervisningen inte är tillräcklig utan det krävs ett nytänkande på det pedagogiska området (2004, s. 6). Förberedelseklasser var den vanligaste skolintroduktionen på skolor med ett större antal nyanlända, på skolor med få nyanlända var det vanligare med individuella stödåtgärder. Ett kritiskt tillfälle i förberedelseklasserna var övergången till den vanliga klassen, en för tidig övergång kan leda till inlärningssvårigheter och en för sen övergång kan hålla tillbaka den enskildes utveckling (Blob, 2004, s. 13).

I artikeln *Integration of children immigrants in the short and long run* har Anders Böhlmark undersökt sambanden mellan immigrations ålder och skolresultat. Böhlmark menar att det är viktigt för immigranter att lära sig det nya språket för att sen kunna lära sig nya saker effektivt. I artikeln skriver Böhlmark att barn yngre än 7 år har en snabbare inläring av ett språk, efter 7 års ålder krävs det en större insats att lära sig språk. På grund av detta menar Böhlmark att barn som kommer till Sverige i skolåldern (mellan 7 – 16 år) är missgynnade då de inte har växt upp med det nya språket och behöver lägga mer kraft på språkinläring än de barnen som kommer till ett nytt land i yngre ålder (Böhlmark, 2009, s. 388). Vidare visar Böhlmarks undersökning att barn och ungdomar som kommer till Sverige i 9-16 års ålder har lägre skolresultat då immigration i den åldern har en negativ inverkan på skolresultaten. Immigration vid 6-8 års ålder har enligt undersökningen ingen eller liten påverkan på skolresultaten (Böhlmark, 2009, s. 393).

Per-Åke Lundström har i sin artikel *Läromedel som stöd eller hinder* analyserat två läromedel i matematik för årkurs 5. Lundström skriver att undervisningen är allt för styrd av läroboken och inte varierad nog, detta på grund av att lärare har otillräckliga kunskaper om kursplanen. I sin analys har Lundström kommit fram till att enbart jobba med läroboken inte ger en fullständig undervisning då alla förmågor inte tränas under arbetet med läroboken. Vidare menar Lundström att läraren måste vara aktivt deltagande i undervisningen genom att ställa frågor, krav och eventuellt ändra förutsättningarna för att eleverna ska få möjligheten att utveckla de förmågor uppgiften är menad till (Lundström, 2011, s. 38-40).

Nyanlända i engelskspråkiga länder

I studien *Doing Science and home economics: curriculum socialisation of new arrivals in Australia* har Peter Mickan (2008) undersökt nyanlända elevers socialisation i de Australiensiska ämnena *science* och *home economics* vilket motsvarar naturvetenskap och hem- och konsumentkunskap i den svenska skolan. Undersökningen är genomförd på en skola med enbart nyanlända elever i åldrarna 13 -18 år (Mickan, 2008, s. 110). Läraren i *home economics* samarbetar med andraspråkläraren för att få undervisningen språkutvecklande. Under andraspråksundervisningen arbetar eleverna med recept och begrepp som sedan sätts i praktik under *home economics* lektionerna. Under lektionerna uppmanar läraren eleverna att demonstrera sina tidigare erfarenheter, samtidigt som läraren introducerar den lokala mattraditionen (Mickan, 2008, s. 116). Undervisningen är uppbyggd på följande sätt, under första lektionen analyserar läraren recepten med hjälp av eleverna. Läraren skriver upp de ord och fraser som eleverna har svårt för och går igenom dessa noggrant. Under andra lektionen får eleverna möjlighet att laga de recept dem gick igenom på föregående lektion, med stöd från läraren (Mickan, 2008, s. 116-120).

Kimberly Safford och Tracey Costley (2008) har genomfört en studie där de har undersökt nyanländas erfarenheter av direktintegrering i den ordinarie undervisningen. Undersökningen

bygger på ett trettiotal intervjuer med 17- och 18 åriga elever, där de har fått berättat sina erfarenheter av att lära sig engelska som nyanländ i England. Den första tiden för respondenterna i undersökningen såg olika ut, vissa fick en flera veckor lång introduktionsperiod som skulle hjälpa eleverna att anpassa sig till rutinerna i den engelska skolan, andra fick språklig hjälp av speciallärare, medan andra inte fick någon hjälp alls (Safford & Costley, 2008, s. 137). Många av eleverna kom med lång skolerfarenhet från sina hemländer. Den tidigare kunskapen räknades inte, utan skolorna ansåg att om man inte kunde engelska så behövde man börja om på nytt. Många av eleverna fick därför böcker som var anpassade för små barn trots att de själva var tonåringar (Safford & Costley, 2008, s. 140). Under skoldagarna fick eleverna ingen språklig hjälp för att förstå vad lektionerna handlade om, istället fick de vänta tills slutet av skoldagen då de kunde få hjälp att översätta vad lektionerna hade handlat om. För att klara skolan fick eleverna hitta egna strategier som ofta krävde mycket extra arbete utanför skolan, eleverna fick förlita sig på sin familj, internet och andra hjälpmedel (Safford & Costley, 2008, s. 142).

Metod

Detta arbete är baserat på en kvalitativ undersökning. Kvalitativ metod kan ofta användas då man söker svar på hur människor upplever vissa situationer eller man vill undersöka hur olika personer ser på verkligheten. Kvalitativ metod utger sig bäst i de undersökningar då man vill beskriva, förklara eller tolka situationer eller människors upplevelser. Vanliga datainsamlingsmetoder för kvalitativa studier är intervjuer, observationer och fallstudier (Bryman, 2011, ss. 339-345).

Denna undersökning är byggd på både intervjuer och observationer. Intervjuerna används för att i detta fall få lärarens syn på de läromedel de använder och var det kommer ifrån, och även få deras syn på hur eleverna upplever läromedlet som de blir tilldelade. Observationerna används för att se hur eleverna själva arbetar med läromedlet och för att få en förståelse för hur det kan se ut under lektioner med nyanlända elever.

Design

Studien har en tvärsnittsdesign vilket innebär att man samlar in data från flera respondenter vid en viss tidpunkt med syfte att få fram data som sedan kan granskas för att upptäcka mönster i olika slags samband (Bryman, 2011, s. 64). I studien utgör forskningsdesignen en ram för insamlingen och analysen av datan.

Etiska hänsynstaganden

I studien har individskyddskratet tagits till hänsyn som innebär att följande fyra huvudkrav ska mötas: informationskrav, konfidentialitetskrav, samtyckeskrav samt nyttjandekrav (Vetenskapsrådet, 2002, s. 6). För att uppfylla informationskravet ska respondenterna bli informerade om forskningens syfte samt att deltagandet är frivilligt och att det insamlade materialet inte kommer användas till annat än forskning (Vetenskapsrådet, 2002, s. 7). Samtyckeskravet möts genom att respondenterna själva får bestämma över sin medverkan i undersökningen. Vill någon avbryta sin medverkan så har de rätt att göra det (Vetenskapsrådet, 2002, s. 9). För att möta konfidentialitetskravet ska respondenterna

garanteras anonymitet i undersökningen och allt material skal behandlas konfidentiellt (Vetenskapsrådet, 2002, s. 12). Nyttjandekravet möts genom att uppgifter om enskilda personer som är insamlade för forskningsändamål, endast användas för forskning och inte för kommersiellt eller andra icke- vetenskapliga ändamål (Vetenskapsrådet, 2002, s. 12). Huvudkraven har tagits till hänsyn genom att respondenterna blev informerade om deras rättigheter. Materialet har hanterats på ett korrekt sätt för att försäkra dess konfidentialitet. Respondenterna har hållits anonyma genom att bland annat namnen är fingerade.

Urval

Respondenterna i studien bestod av lärare i hem och- konsumentkunskap med nyanlända elever. Urvalet gjordes efter ett så kallat bekvämlighetsurval som går ut på att man väljer respondenter som finns tillgängliga i sin närhet (Trost, 2009, s. 120). Sökandet efter respondenter gick till genom att skicka e-post till skolor med förfrågan om dem hade nyanlända elever i hem- och konsumentkunskap och om läraren i ämnet var intresserad av att medverka i en intervju. Efter långt sökande så fanns det tre lärare som var villiga att medverka i en intervju.

Från början var observationen planerad som en pilotstudie hos en av intervjupersonerna för att få en inblick i hur det är på lektioner med nyanlända elever. Då det visade sig vara svårt att hitta intervjupersoner valde jag att ta med pilotstudien som observation och jag genomförde ytterligare ett observationstillfälle.

Alla respondenter jobbar på f-9 skolor i Göteborgsområdet. Första respondenten som medverkade i studien har jag valt att kalla Ida, hon har jobbat med hem- och konsumentkunskap sedan 1979 och har jobbat med förberedelseklass sedan 7 år tillbaka. I förberedelseklassen går det 12 nyanlända elever. I skolan Ida jobbar på går det cirka 600 elever. Den andra respondenten som jag har valt att kalla Annika jobbar på en skola med cirka 500 elever. Annika har jobbat som lärare sedan 1975 och började jobba med förberedelseklass år 2000. Sedan mars så har skolan inte längre någon förberedelseklass, utan de nyanlända eleverna blir indelade i de vanliga klasserna. Den tredje respondenten hädanefter kallat Linda har jobbat som lärare i 17 år och har jobbat med nyanlända i cirka 5 år. I skolan Linda jobbar på går det cirka 200 elever. Det var under Lindas lektioner observationerna genomfördes. Båda observationerna genomfördes hos en åttondeklass vars lektioner ägde rum på fredagseftermiddag och var 80 minuter långa. Båda observationerna genomfördes hos samma klass med en veckas mellanrum. Under första observationstillfället var det 12 elever närvarande varav 3 var nyanlända. Under det andra observationstillfället närvarade 17 elever varav 3 nyanlända. Studiens urval (namnen är fiktiva) redovisas i nedanstående tabell:

Tabell 1: urval av respondenter

	Ida	Annika	Linda
Antal år som lärare	36år	40år	17år
Antal år med nyanlända	7år	15år	5år
Antal elever på skolan	600	500	200
Omhändertagande på skolan	Förberedelseklass	Direktintegrering	Direktintegrering

Datainsamling

Undersökningen är baserad på data insamlad med två olika metoder, observationer och semi-strukturerade intervjuer. Valet att använda intervjuer som metod är för att man får även möjligheten att ställa uppföljningsfrågor till intervjupersonen för att få djupare svar på sina frågor. Intervjuer ger även goda möjlighet till oväntade svar (Esaiasson, 2007, s. 283). Observation som metod ger forskaren möjligheten att göra iakttagelser med egna ögon. Observationer är lämpliga att använda då man vill studera processer eller strukturer som kan vara svåra att sätta i ord (Esaiasson, 2007, s. 343). Valet av observation i denna studie var för att kunna göra iakttagelser om vilket läromedel som användes, hur läromedlet användes i undervisningen och vilka strategier lärarna använde sig av i undervisningen av nyanlända elever.

Intervjuer

De intervjuer som ligger tillgrund för datan till denna undersökning är som tidigare beskrivit semi-strukturerade. Semi-strukturerad intervju är en intervjuform där forskaren har en intervjuguide med förhållandevis specifika teman som ska beröras. Forskaren behöver inte följa sin intervjuguide ordagrant, istället tar forskaren upp de olika temana när de passar in under intervjun (Bryman, 2011, s. 415). Det har gjorts tre intervjuer, med lärare från olika skolor belägna i en storstadsregion. Intervjuerna blev cirka 30 minuter långa och var baserade på en intervjuguide (se bilaga 1). Intervjuerna utfördes enskilt och i lärarens arbetsrum där vi kunde sitta i lugn och ro utan att bli störda. Intervjuerna spelades in för att sedan transkriberas, vilket underlättade analysen av datan från intervjuerna.

Observationer

Observationer är en forskningsmetod där forskaren finns på plats och iakttar händelser med egna ögon (Esaiasson, 2007, s. 343). Observationerna för denna studie utfördes vid två tillfällen på en skola i Göteborgsområdet. Båda observationstillfällena var under hem- och konsumentkunskapslektioner med samma klass. Under observationstillfällena tog jag rollen som forskare-deltagare, jag var både delaktig i situationerna samtidigt som jag observerade vad som hände (Bryman, 2011, s. 390). Min delaktighet under lektionerna var dock passiv då jag stod i närheten av de elever jag observerade och svarade på direkta frågor som ställdes till mig. Under observationerna förde jag även fältanteckningar. Dessa fältanteckningar innehöll intryck av hur jag såg vissa situationer, mina tankar om hur eleverna kan ha uppfattat situationen och kortare anteckningar om vad som hände under lektionen för att lättare kunna skriva fullständiga noteringar om vad som hade hänt under lektionen (Bryman, 2011, s. 397).

Databearbetning

För bearbetningen av datan har jag blivit inspirerad av Grounded Theory metoden. Det jag har tagit från den metoden är kodningen av den insamlade datan (Bryman, 2011, s. 514). Kodningen går till så att man bryter ner sin insamlade data till koder. En kod är oftast endast ett ord till exempel så kan en kod vara strategier. Koden är en beskrivning av en mening eller ett kortare stycke ur datan. Dessa koder delar man sedan in i större kategorier. Detta upprepas ju mer data man samlar in (Bryman, 2011, s. 516). Jag valde att vänta med kodningen till alla data var insamlad för att enklare kunna analysera all data på en och samma gång, vilket sparade tid.

Bearbetningsprocessen för denna undersökning gick till på följande vis. Det första som gjordes var att transkribera intervjuerna och skriva ner fullständiga fältanteckningar av allt som hade hänt under observationerna. Den delen av processen gjordes direkt efter respektive datainsamlingstillfälle. Efter all data var insamlad och bearbetat till textformat så startade dataanalysen. Den processen började med att läsa igenom textformen av intervjuerna och observationerna och dela in texterna i flera olika koder. Efter första genomgången så var texterna indelad i 24 olika koder. Efter fortsatt bearbetning av texterna så slutade de med att all data var indelad i 37 olika koder (se bilaga 2). Efter kodningen var klar så gick jag igenom koderna och slog ihop de koder som var lika varandra och tog bort koder som inte var relevanta för undersökningen. Efter kodningsprocessen var klar så slutade det med 22 olika koder (se bilaga 3).

Nästa steg i databearbetningen var att dela in dessa koder i kategorier. Processen för att kategorisera koderna gick till på det sättet att de koder som handlade om liknande ämnen parades ihop för att utge en kategori. Efter att kategoriseringen var klar så var datan indelad i fem olika kategorier (se bilaga 4). Efter alla koder var indelade i kategorier gjordes en sammanfattning av varje kategori där huvuddragen generaliserades till ett antal meningar. Efter vidare arbete med studien togs två av kategorierna bort då de inte längre var relevanta för studien.

Resultat

I nedanstående del kommer studiens empiri från de tre intervjuerna och två observationerna redovisas. Resultatet redovisas i deskriptiv form och inleds med en beskrivning av de skolor som ingår i studien följt av hur omhändertagandet av nyanlända elever ser ut på de olika skolorna. Efter omhändertagandet av nyanlända elever presenteras lärarnas strategier och avslutas med läromedlet lärarna använde.

Skolorna

Alla skolor där lärarna undervisar är f-9 skolor och ligger i olika förorter till Göteborg. Skolan Ida undervisar på går det cirka 600 elever. När Ida beskriver skolan gör hon de på följande sätt ”Vi har alltid haft blandat med svenska och invandrar barn på den här skolan, där emot har antalet barn och ungdomar med annan etnicitet ökat de senaste åren. Så i dag har vi ganska stor andel barn med invandrar bakgrund, någonstans runt 50 % fall inte mer.” Skolan har olika profiler där eleverna med intresse i ämnena musik eller idrott kan få extra undervisningstid i det ämne de är speciellt intresserade i. Skolan Annika undervisar på går det cirka 500 elever. Skolan ligger mer centralt än de andra två skolorna och det är en stor brädd av nationaliteter bland eleverna. Skolan Linda undervisar på har ungefär 200 elever, på skolan går elever både från storstan och från landsbygden. Även på denna skola erbjuder eleverna möjlighet till musik eller idrottsprofil.

Omhändertagande av nyanlända elever

Av de tre skolorna som jag besökte hade endast en förberedelseklass där de nyanlända eleverna fick extra stöd för att sedan slussas ut till de ordinarie klasserna. Ytterligare en av skolorna hade haft förberedelseklasser men har lagt ner dem så nu blir de nyanlända eleverna indelade i de ordinarie klasserna direkt. Annika som jobbar på skolan som inte längre har förberedelseklasser uttryckte ett missnöje i nedläggningen av förberedelseklasserna. Hon tyckte att det var bra för barnen att gå i en förberedelseklass i början, för ”den la ju grunden för dem”. Även Ida som hade förberedelseklass ansåg att det är bra för eleverna att gå i en förberedelseklass för att ”I en förberedelseklass kan man se att dom förstår mer än vad dom gör och det kan då bli lite tufft när dom kommer ut i klassen”. På skolorna som inte erbjöd förberedelseklass så fick eleverna istället extra stöd av modersmåls lärare. Alla lärare kunde även ta hjälp av modersmåls lärare när de ansåg att de behövde få något översatt eller de ansåg att de var något speciellt viktigt eleven behövde arbeta med. Under andra observationstillfället berättade Linda att eleverna fick två timmar i veckan med en modersmåls lärare.

Strategier

En viktig strategi för att främja de nyanländas utveckling var att låta dem vara med i klasserna så mycket som möjligt, för att kunna integrera med de andra eleverna. Alla tre lärare ansåg att integrationen mellan eleverna inte bara var gynnsam för de nyanlända eleverna utan att det var en fördel för alla elever då det blir ett utbyte mellan elevernas kulturer. Lärarna ansåg att integrationen under lektionerna var viktigt då eleverna inte bara ska lära sig innehållet i ämnet hem- och konsumentkunskap utan de ska även lära sig svenska. Enligt lärarna är de nyanlända generellt duktiga på att ställa frågor till både lärare och klasskamrater när det är något de inte förstår. I frågan om de svensktalande eleverna var hjälpsamma så svarade Annika på följande vis, ”Jo det är dom, det tycker jag.”. Vid första observationstillfället uppdagades det en

situation där det inte räckte med talspråk för att hjälpa varandra. Vid de tillfället så använde sig eleverna av handgester och lättare demonstrationer om vad som skulle göras.

Vidare menar även lärarna att det är viktigt att göra så mycket som möjligt muntligt eller praktiskt. Annika uttryckte sig ”Det blir mindre om man skriver” detta ledde till att hon gjorde mycket muntligt med eleverna. Linda svarade följande på hur hon stöttar eleverna språkligt, ”genom att jag har muntliga prov och samtalar med dem.”. Allt kan dock inte göras muntligt, en strategi som Ida använde var att ge eleverna anteckningsböcker där de fick skriva i, denna anteckningsbok användes mycket för att träna upp skrivning och ordförståelse. Ytterligare en strategi var att ”Jag pratar och dom har boken eller texten framför sig, vi högläser och går igenom ord.”

Läromedlet

Respondenterna var eniga om hur ett bra läromedel skulle se ut för nyanlända. Läromedlet skulle bestå av lite text och bilder. Texten skulle vara enkel och bilderna skulle vara deskriptiva för att hjälpa så mycket som möjligt. Ida besvarade frågan om hur ett bra läromedel för nyanlända skulle se ut på följande sätt ”Ja du, mycket enkel text och mycket bilder.”. Även om alla respondenterna var eniga hur ett bra läromedel bör vara strukturerat så arbetade alla med olika läromedel med sina nyanlända elever. Skälet till att de inte hade samma läromedel är att det inte finns något färdigt som bara är att använda. Under intervjun med Ida uttryckte hon följande ”Du kanske tycker att de är lite konstigt att komma och intervjua när man inte har någon färdig bok sådär, men de är väl för att visa att så här är det ju ofta”. De andra två respondenterna gav liknande uttalanden om att det inte finns något färdigt läromedel att använda utan allt måste individanpassas av läraren.

Alla respondenter var överens om att undervisningen av nyanlända till största del borde vara muntlig med text och bilder som stöd. De texter som lärarna använde sig av i undervisningen vara mycket enkla och gärna med kompletterande bilder. Alla lärare betonade att det var viktigt att låta eleverna skriva för att på det sättet främja språkutvecklingen. Annika beskrev sin undervisningsstil på följande sätt ”Jag är väldigt verbal, så de blir inte så mycket papper och penna.” Istället för texter använde sig lärarna mycket av bilder, ”Det är mycket bilder och de behövs mycket bilder.”. Ida säger följande i sin beskrivning av läromedlet hon använder ”Dom får alltså en anteckningsbok och så skriver vi mycket i den”.

Under de praktiska momenten i köken hade lärarna olika uppfattningar om vilken typ av recept som var bäst att använda. Två av de tre respondenterna använde sig av både text och bild recept, medan den Linda valde istället att endast använda sig av traditionella textrecept men förklaringen ”Eleverna lär sig mer av det svenska språket genom att arbeta med textrecept och ställa frågor på de de inte förstår.”. Under båda observationstillfällena fick eleverna använda sig av textrecept under de praktiska delarna. De nyanlända eleverna ställde då frågor både till klasskamrater och till läraren om de delar de inte förstod av texten.

Framtagandet av läromedlet till nyanlända elever såg liknande ut för samtliga respondenter. Alla respondenter fick antingen anpassa det befintliga läromedlet eller skapa nytt. ”Jag har inte letat jättemycket, men de har inte dykt upp något heller.” så beskriver Ida sin sökning efter tillgängligt läromedel. Vid nyskapandet av läromedel var internet och böcker hjälpsamma. Bildrecepten lärarna använde sig av hämtades från äldre böcker med mycket

tecknade recept, internet och Annika hade en bank av bildrecept som hon också använde sig av till särskolan.

Alla lärare ansåg att filmer var ett bra redskap att använda sig av i undervisningen. Endast två av de tre lärarna använde sig däremot av film i undervisningen, Annika som inte använde filmer förklarade det på följande vis ”Nej, den tiden finns inte, det finns inte utrymme för det. Vilket jag är ledsen att säga.”

Diskussion

I detta avsnitt kommer studiens alla delar diskuteras. Det börjar med en metoddiskussion följt av resultatdiskussion och avslutas men en slutsats och implikationer.

Metoddiskussion

Tillvägagångssättet av insamling och analys av empirin har gjorts med ingången att vara så noggrann och tydliga som möjligt detta har uppnåtts genom att förklara arbetsprocessen genom metodarbetets alla delar samt bifoga relevant information så som intervjuguide (se bilaga 1) samt koder och kategorier som analysen genererat (se bilaga 2-4). Studiens transparens gör att undersökningen skulle kunna replikeras. Det transparenta arbetssättet gör att metoden som använts skulle kunna användas på en annan grupp av hem- och konsumentkunskapslärare.

Då observationstillfällena var lätta att planera in så visade det sig mer problematiskt att planera in intervjuerna. Planen var att göra minst fem intervjuer med olika lärare som undervisar i hem- och konsumentkunskap och har någon eller några nyanlända elever. Då jag inte har haft någon kontakt under min utbildning med lärare som undervisar nyanlända elever så blev det problematiskt att hitta respondenter. En av respondenterna fick jag kontakt med genom en kurskamrat, de andra respondenterna sökte jag efter genom mailkontakt. Sökandet utfördes då genom att maila till lärare och fråga om de hade någon erfarenhet i att undervisa nyanlända elever, efter cirka trettio skickade mail med endast ett fåtal svar så valde jag att avbryta mitt sökande och nöja mig med de tre respondenter som var villiga att medverka i studien.

Då undersökningen var tvungen att utföras med ett mindre antal respondenter gör den inget anspråk på att generalisera vilket läromedel nyanlända möter under hem- och konsumentkunskapsundervisningen eller vilka omhändertagningsmetoder skolorna använder sig av. Enligt Rienecker och Stray Jörgensen (2008, s. 143) bör det göras avgränsningar i tid, rum och personer i en studies empiriska material. Detta stämmer överens med avgränsningarna som gjorts i denna studie.

Transkribering av intervjuer är ett gediget arbete som tar mycket tid och genererar mycket text. Det tar cirka tre till fem timmar att transkribera en timmes intervjuer (Stukát, 2005, s. 45). Även om transkribering är ett gediget arbete så valdes detta arbetssätt då man kan lyssna igenom materialet upprepade gånger för att garantera en korrekt uppfattning av intervjun. Förutom den stora mängden material, så kan deltagarna känna sig otrygga med att bli inspelade, vilket kan leda till att de inte uttrycker all information de besitter (Bryman, 2011, s. 429).

Resultatdiskussion

Syftet med denna studie är att belysa de läromedel lärare väljer att nyanlända elever ska möta i ämnet hem- och konsumentkunskap. Hur skaffar sig lärarna dessa läromedel och hur använder lärarna detta läromedel i undervisningen. I nedanstående avsnitt kommer studiens resultat ställas mot litteratur och den tidigare forskning som har presenterats samt kopplas till de problemformuleringar som studien har utgått ifrån.

Ramfaktorer och strategier i skolan

Omhändertagandet av nyanlända elever såg olika ut på alla skolor som deltagit i studien. Två skolor delade direkt in de nyanlända eleverna i de ordinarie klasserna och gav dem språkligt stöd i form av tid med modersmållärare. En skola använde sig av förberedelseklass där de nyanlända eleverna fick utveckla sina språk kunskaper i en grupp med endast nyanlända elever. Blob (2004) skriver att skolor har problem att erbjuda en likvärdig utbildning för alla nyanlända elever. Detta syns i studien då eleverna på skolan med förberedelse klass för extra stöd under hela skoldagen i form av de speciallärare som är ansvariga för klassen. Eleverna på de andra skolorna får inte samma stöd då de har samma tillgång till språkligt stöd. Enligt Blob (2004, s. 13) är det viktigt att de elever som går i förberedelseklass blir utslussade till de ordinarieklasserna i rätt tid. Går eleverna förlägne i förberedelse klass kan det hålla tillbaka elevens utveckling medan om de kommer in i ordinarie klasser för tidigt så kan de leda till inlärningssvårigheter. Detta kritiska tillfälle hanterades på Idas skola genom att en diskussion togs om eleven i fråga mellan den ordinarie läraren och lärarna i förberedelseklassen. Då utbildningsbakgrunderna och språkkunskaperna ser olika ut bland de nyanlända eleverna (Blob, 2004) så behöver lärarna ta diskussionen kontinuerligt för att eleven inte ska stanna för länge i förberedelseklassen.

Det finns vissa likheter mellan omhändertagandet av nyanlända i England och Sverige, i båda länderna ser det olika ut mellan skolorna. En viktig skillnad mellan deltagarna i Safford och Costlys (2008) undersökning och respondenternas elever i denna undersökning är att alla elever får ett läromedel som är anpassat för dem. I England kunde eleverna få böcker vars målgrupp var små barn trots att de själva var tonåringar, lärarna i denna studie utgick alltid av material som var anpassat för den åldern eleverna var i. Annika beskrev tillexempel läromedlet hon använde på följande sätt: ”Det har inte varit något speciellt material, utan de har jag individanpassat för de elever som har kommit till mig”. En del av eleverna i England var tvungna att förlita sig på mycket extra arbete utanför skolan och förlita sig på sin familj, internet och andra hjälpmedel för att klara av skolan, eleverna som gick på de skolor denna studie innefattar hade inte det behovet då de antingen fick hjälp av läraren, modersmållärare eller klasskamrater.

Läromedlet

Framtagandet av läromedel för de nyanlända eleverna såg liknande ut för alla respondenter, de behövda antingen skapa nytt eller individanpassa det befintliga materialet som användes av de ordinarie eleverna. Lärarnas förhållningssätt till vilket material de använder och hur de skaffar det läromedlet stöds i litteraturen. För att ett läromedel ska fungera som tänkt behöver

det vara anpassat för den målgrupp som ska använda det. Vid skapandet av läromedel är det viktigt att tänka på vem läromedlet ska vända sig till, hur det ska disponeras, språklig nivå och andra pedagogiska stöd (Whitling & Kågerman Hansén, 2011, s. 88). Detta var något respondenterna tänkte på vid skapandet av materialet. Då alla lärare ansåg att läromedlet behövdes individanpassas så gick tankarna till vem som ska använda läromedlet. Då alla lärare ansåg att ett bra läromedlet för nyanlända skulle ha enkel text och mycket bilder visar att lärarna har tänkt på disponeringen, språknivån och pedagogiska stöd i form av bilder. Att lärarna skapar sitt egna läromedel samt anpassar det ordinarie läromedlet kan visa sig vara ett bra val om man kopplar det till Lundströms (2011) artikel om läromedel i matematik. Lundström kom fram till att bara jobba i läroboken inte gav fullständiga kunskaper av det läroplanen säger undervisningen ska ge. Då lärarna antingen skapar eget läromedel eller anpassar det ordinarie läromedlet kan det bidra till att eleverna får en undervisning som behandlar hela läroplanen istället för bara delar av den.

Alla lärare använde sig mycket av bilder i sin undervisning av nyanlända. Läser man i litteratur så är bilder ett bra komplement till text i undervisningen. Malmström (1991) skriver att bilder är ett bra redskap då tal- och skriftspråk inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. Malmström menar även att bilder kan öka bredden på kommunikationen vilket kan leda till bättre inläringstillfällen. Även om bilder är ett bra komplement så är det texten som är viktig i inläring. Lärarna ansåg att texten i läromedlet ska vara enkel, men vid de tillfällen den enkla texten inte är tillräcklig kunde lärarna ta hjälp av modersmållärare för att vi viktiga texter översatta. Detta arbetssätt var något läraren i Mickans (2008) undersökning använde sig mycket av för att få undervisningen språkutvecklande. Även om lärarna i denna undersökning hade möjligheten att ta hjälp av modersmållärare så var det något de inte gjorde så ofta. Skälet till att lärarna inte utnyttjade modersmållärarna var på grund av tidsbrist. Eleverna får två timmar i veckan med modersmållärare och under den tiden ska alla ämnen behandlas. Vilket leder till att modersmålläraren ofta prioriterar andra ämnen under den tiden. Lärarna valde istället att använda sig av lättare text, bilder och låta eleverna fråga om saker de inte förstod.

Under hem- och konsumentkunskapsundervisningen är det en självklarhet att eleverna ska använda sig av recept. Har eleven inläringssvårigheter eller inte kan språket så kan recepten istället bli ett hinder under matlagningen. Recept använder ett språk som förutsätter att du kan matlagningstermer och att du vet hur ett recept är strukturerat (Brunosson, Brante, Sepp, & Mattsson Sydner, 2014, s. 416). För nyanlända kan detta påverka deras inläring av de kunskaper hem- och konsumentkunskapsämnet ska lära ut. Även om möjligheten att lära sig de ämneskunskaper som undervisningen är ämnat för, kan lärosituationen ge annan kunskap. I detta fall så är det språkliga kunskaper som utvecklas. Detta var skälet till att Linda inte använder sig av bildrecept, just för att eleverna ska få en situation till där språkkunskaperna utvecklas. Även om bildrecept inte ger samma möjlighet till språkutveckling som traditionella textrecept ger, så får Annika och Idas elever istället en balanserad undervisning i både svenska och hem- och konsumentkunskap då de lärarna valde att använda sig av både text- och bildrecept.

Lahdenperä (2003) skriver att lärare måste bli bättre på att ta vara på alla eleverna språk, kultur och erfarenheter. Hon skriver även att lärare i svenska skolan har ett monokulturellt perspektiv, detta förhållningssätt menar hon kan diskriminera elever från andra kulturer. Lärarna i denna studie anser att nyanlända elever utveckling främjas mest av att vara i de

ordinarie klasserna så mycket som möjligt för att få möjligheten att integrera med elever från andra kulturer. Detta synsätt främjar en multikulturell skola där alla får möjlighet att dela med sig av sin kultur och sina erfarenheter. Så Lahdenperäs påstående att svenska lärare endast utgår från ett monokulturellt perspektiv syns inte på lärarna som har deltagit i denna studie då lärarna ansåg att ett utbyte av kulturer var bra för alla elever på skolan. Även i ämnet hem- och konsumentkunskap passar denna interaktion mellan elever då det står i läroplanen att undervisningen ska lära eleverna om olika mattraditioner och matens betydelse för gemenskapen (Skolverket, 2011b, s. 44). *Home economics* läraren i Mickans (2008) undersökning hade ett tillvägagångssätt för att ta tillvara på eleverna mattraditioner och tidigare kunskaper. Hon bad eleverna att demonstrera sina tidigare kunskaper för att sedan introducera den lokala mattraditionen. På detta sätt blev det ett utbyte av mattraditioner och alla elevers tradition och erfarenheter togs tillvara på.

Slutsatser och implikationer

Huvudresultatet i denna studie är att det inte finns något färdigt läromedel på de skolor som studerats för nyanlända elever. De läromedel som används i skolorna är antingen skapade av läraren eller individanpassade för varje enskild elev. Skapandet av läromedel är en tidskrävande process som lärarna måste utföra. Hade det funnits ett färdigt läromedel som var anpassat för nyanlända elever skulle det underlätta för lärarna. Lärarna skulle inte behöva lägga tid på att skapa ett läromedel utan skulle istället kunna lägga den tiden på att planera bättre undervisningstillfällen för sina elever. Studien visar även att omhändertagandet av nyanlända ser olika ut på skolorna vilket kan leda till olika förutsättningar för de nyanlända eleverna beroende på vilken skola de börjar. Får eleverna möjligheten att börja på en skola som är van vid omhändertagandet av nyanlända elever kan det främja den elevens utveckling.

De implikationer denna studie kan ha på lärarprofessionen är att vid skapande av läromedel till nyanlända då undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov (Skolverket, 2011b, s. 8). Det är fördelaktigt att använda sig av en kombination av både text och bilder. Texten bör vara enkel och bilderna ska komplettera texten. Att ta hjälp av modersmålslärare är även att föredra då de kan bidra med översättningar av de viktigare texterna. För lärare i hem- och konsumentkunskap kan denna studie ha implikationer på val av recept i undervisningen för nyanlända elever. En av förmågorna i hem- och konsumentkunskap är att eleverna ska lära sig att ”planera och tillaga mat och måltider för olika situationer och sammanhang” (Skolverket, 2011b, s. 42). Vid valet av recept kan det då enligt denna studie vara fördelaktigt att välja en kombination av bildrecept och textrecept då det främjar både elevens ämneskunskap och språkutveckling. För mig har denna studie haft stora implikationer på min kommande lärarprofession då jag har fått mycket kunskap om nyanlända och hur man kan utforma undervisningen för nyanlända elever. Jag har även fått en grundlig kunskap om hur processen vid skapandet av läromedel kan gå till.

Förslag till fortsatt forskning inom läromedel för nyanlända skulle kunna vara att få elevernas synsätt på de läromedel de använder. För att få deras synpunkt på vilket typ av läromedel de föredrar. Även fortsatt forskning om vad för läromedel som bidrar mest till nyanlända elever utveckling skulle var behövligt då lärare i dagsläget får förlita sig på sin erfarenhet vid tillverkningen av läromedel för nyanlända. Ett förslag skulle även vara att starta ett arbete för att ta fram anpassat läromedel för nyanlända inom alla ämnen, detta skulle gynna både lärare och elever i skolan.

Referenser

- Axelsson, M., Rosander, C., & Sellgren, M. (2005). *Stärkta Trådar: flerspråkiga barn och elever utvecklar språk, litteracitet och kunskap*. Stockholm: Rinkeby språkforskningsinstitut.
- Blob, M. (2004). *Skolintroduktion för nyanlända flykting- och invandrarbarn. En översiktsstudie av arbetet i fyra storstadskommuner*. Hämtat från <http://www.mkc.botkyrka.se/biblioteket/kampanj/RI2003/bilagor/blob.pdf> den 28 08 2014
- Brunosson, A., Brante, G., Sepp, H., & Mattsson Sydner, Y. (2014). To use a recipe - not a piece of cake. Students with mild intellectual disabilities use of recipes in home economics. *International Journal of Consumer Studies*, 412-418.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2 uppl.). Malmö: Liber.
- Böhlmark, A. (2009). Integration of Childhood Immigrants in the Short and Long Run. *International Migration Review*, 43(2), ss. 387-409.
- Cummins, J. (2001). *Andraspråksundervisning för skolframgång – en modell för utveckling av skolans språkpolicy*. Hämtat från http://www.andrasprak.su.se/polopoly_fs/1.83996.1333706367!/menu/standard/file/2000_5_Cummins_Sv.pdf den 21 05 2014
- De Ron, L., & Feldt, M. (2013). *Lära och bedöma i hem- och konsumentkunskap Lgr 11: att utveckla och synliggöra förmågor i undervisningen*. . Lidingö.
- Esaiasson, P. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Gibbons, P. (2009). *Stärk språket, stärk lärandet: språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet* (2:a upplagan uppl.). Stockholm: Hallgren & Fallgren.
- Hjälmeskog, K., Cullbrand, I., & Petersson, M. (2006). Huslig utbildning i Sverige under ett halvt sekel. i K. Hjälmeskog, *Lärarprofession i förändring - Från "skolkök" till hem- och konsumentkunskap*. Uppsala: Föreningen för svensk undervisningshistoria.
- Hjälmeskog, K. (2006). *Lärarprofession i förändring - Från "skolkök" till hem- och konsumentkunskap*. Uppsala: Föreningen för svensk undervisningshistoria.
- Höijer, K. (2013). *Contested Food - The construction of home and consumer studies as a cultural space*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Lahdenperä, P. (2003). Samma gamla pedagogik? *Invandrare & Minoriteter*, 5-8.

- Lgr 62. (1962). Läroplan för grundskolan. *Skolöverstyrelsens skrift-serie 60*. Stockholm: SÖ-förlaget.
- Lgr 80. (1980). Läroplan för grundskolan. *Skolöverstyrelsen*. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget.
- Lundström, P.-Å. (2011). Läromedel som stöd eller hinder. *Nämndaren*, 4, ss. 38-41.
- Malmström, E. A. (1991). *Är barns bilder språk?* Malmö: Carlsson.
- Mickan, P. (2008). Doing Science and home economics: curriculum socialisation of new arrivals in Australia. *Language and Education*, 21(2), 107-123.
- Molander, B. (1996). *Kunskap i handling*. Göteborg: Daidalos.
- Rienecker, L., & Stray Jørgensen, P. (2008). *Att skriva en bra uppsats*. Stockholm: Liber.
- Safford, K., & Costley, T. (2008). "I didn't speak for the first year": Silence, self-study and student stories of english language learning in mainstream education. *Innovation in Language Learning and Teaching*, 2(2), 136-151.
- SCB. (2013). *Andelen barn som invandrar till Sverige ökar*. Hämtat från http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Andelen-barn-som-invandrar-till-Sverige-okar/ den 04 06 2015
- Sjöholm, E. (2012). *Hem- och konsumentkunskap: åk 7-9*. Limhamn: Interskol.
- Skolinspektionen. (2009). *Utbildning för nyanlända elever – rätten till en god utbildning i en trygg miljö*. Stockholm: Skolinspektionen. Hämtat från <http://www.skolinspektionen.se/documents/kvalitetsgranskning/nyanlanda-elever/nyanlanda-elever.pdf> den 10 04 2014
- Skolverket. (2011a). *Kommentarmaterial till kursplanen i hem och konsumentkunskap*. Hämtat från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2588> den 11 05 2015
- Skolverket. (2011b). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Hämtat från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575> den 09 04 2014
- Skolverket. (2011c). *Kunskapsbedömning i skolan – praxis, begrepp, problem och möjligheter*. Hämtat från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2660> den 11 05 2015
- Skolverket. (2013). *Nyanlända elever i fokus*. Hämtat från <http://www.skolverket.se/skolutveckling/lorande/nyanlandas-lorande> den 06 05 2015
- Skolverket. (2015). *Vad är läromedel?* Hämtat från <http://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik/tema-laromedel/vad-ar-laromedel-1.181690> den 15 05 2015

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Unicef. (u.å.). *Barnkonventionen*. Hämtat från <http://unicef.se/barnkonventionen> den 31 03 2014

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer*. Hämtat från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> den 21 05 2015

Whitling, D., & Kågerman Hansén, M. (2011). Sedan är det väl bara att trycka? i N. Ammert, *Att spegla världen - Läromedelsstudier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Intervjuguide – läromedel för Nyanlända

Läraren (berätta lite om dig själv)

Hur länge har du jobbat som HKK lärare och hur länge med nyanlända

Har du behörighet i HKK ämnet?

Har du jobbat på andra skolor? I så fall vilka? Fanns de nyanlända elever där med?

Tema 1 – Nuvarande läromedel

Kan du beskriva hur de material du använder för nyanlända ser ut?

- *Varför ser det ut just så?*

Är det skillnad på utformningen av materialet till kökstillfällena jämfört med de mer teoretiska tillfällena? Tex språk, uttrycksform osv

- *Om det är skillnad: Vad är de för skillnad?*
- *Om det är skillnad: Varför är det skillnad?*

Tema 2 – Materialets ursprung

Kan du berätta hur du får tag i de material ni använder till de nyanlända eleverna?

- *Om egentillverkat: Hur går du tillväga för att utforma materialet?*
- *Om inte egentillverkat: vad finns det för olika källor för att hitta material för nyanlända?*

Tema 3 – Eleverna

Kan du beskriva lite de nyanländas bakgrund? Vart de kommer ifrån osv?

- *Märks de någon skillnad på vad som fungerar med eleverna beroende på vilket ursprung dom har?*

Hur ser ramfaktorerna ut för eleverna?

- *Får dom extra hjälp?*
- *För de mer HKK tid än andra elever?*
- *Finns de stödgrupper för eleverna?*

Hur är elevernas inställning till materialet?

- *Finns det någon typ av material som de nyanlända tycker bättre om att jobba med?*
- *Finns det någon typ av material som de nyanlända tycker mindre om att jobba med?*

Har materialet någon betydelse i att få de nyanlända engagerade under lektionerna?

- *Vilket material har positiv inverkan på elevernas engagemang?*
- *Vilket material har negativ inverkan på elevernas engagemang?*
- *Varför tror du materialet har en inverkan?*

Tema 4 – Optimala materialet

Kan du beskriva hur du tror det optimala materialet skulle se hur för att eleverna att förstå innehållet och få dem engagerade under lektionerna?

- *Varför tror du det materialet skulle funka bäst?*

Finns det någon typ material du tycker funkar bättre för eleverna?

- *Finns de något som fungerar mindre bra?*
- *Vad gjorde att just det materialet funkade bättre/sämre?*

Tema 5 – Uttrycksform (Bild, text, film osv)

Finns det någon uttrycksform som fungerar bättre än andra?

- *Vilka funkar bättre?*
- *Vilka funkar sämre?*
- *Finns de någon uttrycksform som du inte har testat men som du tror skulle funka bra?*

Kan du berätta om vilken betydelse val av språk har för att eleven ska få mest ut av materialet?

- *Finns de några fördelar att ha materialet på Svenska?*
- *Finns de några fördelar att ha materialet på Engelska?*
- *Finns de några fördelar att ha materialet på Elevens modersmål?*

Tema 6 – Bedömning

Ger de material eleverna jobbar med dom möjlighet att få ett betyg?

- *Finns de någon som skulle behövas andras i materialet för att kunna bedöma eleverna?*

Använder du dig av någon speciell strategi för att se elevernas kunskap?

- *Ser den strategin annorlunda ut jämfört med de övriga eleverna?*

Mat, måltider och hälsa

Miljö och livsstil

Konsumtion och ekonomi

Hälsa

Miljö

Ekonomi

Bilaga 2.
Kodning från intervjuer (första utkastet)

Tillfälle	Svårigheter	Skämmas
Lektionens innehåll	Strategier	Utforskat material
Lektionen	Hinder	Tillgängligt material
Undervisning	Kunskap	Gruppen
Förståelse	Jämförelse	Vilja att lära
Belägg	Material	Enskild elev
Grupptillhörighet	Tidsbrist	Egen tillverkat
Läraren	Svenska språket	Erfarenheter
De nyanlända	Terminsplanering	Ovilja
Hjälpmedel	Språket som hjälpmedel	Inställning
Andra språk	Bedömning	Geografisk påverkan
Positiv inverkan	Ramfaktorer	Andra uttrycksformer
Diskussion		

Bilaga 3.
Kodning från intervjuer (andra utkastet)

Svenska språket	Svårigheter	Erfarenheter
Hjälpmedel	Strategier	Utforskat material
Kunskap	Hinder	Tillgängligt material
Andra uttrycksformer	Jämförelse	Ramfaktorer
Förståelse	Material	Vilja att lära
Belägg	Diskussion	Bedömning
Terminsplanering	Egen tillverkat material	Andra språk
Positiv inverkan		

Bilaga 3.
Kategorisering från intervjuer

Bedömning

Svårigheter

Material

Ramfaktorer

Strategier